

RAPPORT

Datum 001016
Obj nr 00/47
KLM dnr 33-519-00
Lst dnr 220-4796-00

Landskap: Småland
Kommun: Emmaboda
Socken: Algutsboda
Fastighet: Rv 25, Eriksmåla – Greveshult
Huvudhult 2:8
Spritsmåla 1:15
Greveshult 1:7

Fornl. nr:

Uppdragsgivare: Vägverket
Investeringsavdelningen
Box 749
391 27 Kalmar

Den arkeologiska utredningen

Utförd 001013 av Lindsay Lloyd-Smith
Agneta Hällström

Ekonomiskt kartblad 4F 8g Åfors
4F 7g Spritsmåla
X 6290 000
Y 1482 000

Inför Vägverkets planerade omläggning av riksväg 25 mellan Eriksmåla och Greveshult, genomförde Kalmar läns museum en arkeologisk utredning (etapp I) längs den nya sträckningen strax väster om Greveshult. En helt ny vägsträckning och bro ska byggas och vägen skall rätas ut över Lyckebyån.

Undersökningsmetoden bestod av en översiktlig genomgång av lantmäterikartor och fördjupad fältinventering.

Kartstudier:

Lantmäterihandlingar (äldre kartmaterial) längs vägsträckningen över fastigheterna Huvudhult (2:8), Spritsmåla (1:15) och Greveshult (1:7) har studerats. De handlingar som granskats är:

Akt nr 300; Långelycke, en geometrisk karta och beskrivning (avmätning) år 1738.

Akt nr 33; Eriksmåla, storskifte år 1790. Långelycke, storskifte på utägorna år 1789. Huvudhult, storskifte på utägorna år 1789.

Akt nr 45; Greveshults in- och utägor, storskifte år 1805.

Akt nr 47; Greveshult, laga skifte år 1838.

Akt nr 172; Spritsmåla, laga skifte år 1837.

Syftet med kartstudierna är att se på äldre markanvändning inom vägarbetsområdet. En avmätning från början av 1700-talet över den västra delen av vägsträckningen beskriver att: *Denna skogstrakt består merendels av stenskärfvige ljunghoar, med furu och någon granskog bevuxen* (akt nr 300).

Senare skifteskartor visar också på ”samfällda planer”, öster om Eriksmåla längs med vägsträckningen, bestående av mossar och kärrmarker med porsmo, samt enstaka betesmarker av hårdvall.

Genom området, österut, mot Greveshult flyter Lyckebyån. Karaktäristiskt för detta område är de stora, öppna, vidsträckta maderna, ”flyn” längs med ån. Maderna är i huvudsak byns ängsmarker. Närmast ån består landskapet av flymark, flymossar med kärrvall. Utmed ån på norra sidan om väg 25 vid Ängalund (Spritsmåla 1:15) ligger ”Rumpemad” med god starrvall och runt om finns odugliga mosskärr.

Vid ”bron” över Lyckebyån, vid nuvarande väg 25, redovisar storskifteskartan över Greveshults in- och utägor från år 1805, tre stycken kvarnar med kvarndammar (akt nr 45).

Greveshult (Grevedshult) hade en kvarn i Lyckebyån några meter söder om allmänna vägen (n:r 25), vid gamla häradsvägen. Det var en skattetullkvarn som redan 1698 skattlades till 10 2/3 kappar spannmål om året. Sista tiden synes kvarnen endast ha begagnats till husbehov av byns bönder. År 1851 flyttades kvarnens rättigheter till Stekaremåla (Algutsboda socken). Efter denna tid synes ingen kvarn ha drivits i Greveshult. På grund av nybyggnad av väg med bro över ån är mycket litet att se av denna en gång välutrustade anläggning. (Ur: ”Hur säden blev till mjöl” av Axel Henriks-son i Algutsboda sockenbok, del III, utgiven av Algutsboda hembygdsförening, Växjö, 1972).

Byns åkrar mot norr kallas ”qwarnåkrar” med ett flertal odlingsrösen. På laga skifteskartan från år 1837 redovisas en mindre väg mellan byarna; från Långelycke, förbi Greveshult mot Åfors över ån. Söder om den gamla vägen kallas ängen ”qwarnamad”. (Den gamla vägen från Långelycke upp mot Åfors glasbruk redovisas även på generalstabskartan år 1871) Längs med Lyckebyån har legat ett flertal kvarnar och sågar. Under 1800-talet avdikades och uppodlades dock en hel del kärr- och mossmarker inom Algutsboda socken.

Fältinventering:

Vid nuvarande Rv 25, vid bron över Lyckebyån, kunde den gamla vägens sträckning, med rester efter ett brofundament (troligen en träbro från 1800-talet) ses. Ån är rensad för god vattenföring i samband med att nuvarande bro byggdes och ev. kvarndämningar är nu borta.

Två lägen, gynnsamma för förhistoriska boplatser, kunde urskiljas på ömse sidor av Lyckebyån; lokal A och lokal B.

Lokal A: Fastighet: Ängalund 1:15. En liten förhöjning (ca 50 m x 30 m) belägen ca 50 m väster om ån. Området består av igenväxt gammal åkermark som sluttar mot väst och syd mot stenig skogsmark och i öst mot ån. Det verkar troligt att detta område är södra delen av Ängalunds tomt som ligger på andra sidan av den nuvarande riksväg 25. Två korta stenmursrester korsar området. En sträcker sig nord-syd, som en fortsättning av en mur på tomten. Den andra som inte är så väl bevarad sträcker sig öst-väst och kan ha varit tomtens sydliga gräns.

Lokal B: Fastighet: Greveshult 1:10 ½. Den högsta kullen i omgivningen en ca 80 m x 60 m yta, som höjer sig 8 m – 10 m över omgivningen, precis vid gränsen till åns översvämningssområde. Marken var täckt av kortväxt gräs (betesmark) med några markfasta stenar och odlingsrösen. Synliga terrasskanter som sträcker sig nord-syd, vittnar om äldre åkermark. En, ca 1,5 m-2 m hög L-formad uppbyggd stenvall ligger på kullens västra sluttning och över krönet. Stenvallen innesluter en plan markyta på kullens topp, (ca 40 m x 30 m). En del av stenarna verkar sprängda och kommer förmodligen från den norra delen av kullen som schaktats bort vid bygget av riksväg 25.

I väst ansluter kullen till det plana översvänningsområdet som är ca 200 m brett och beväxt med vass och enstaka hassel och alträd.

Åtgärdsförslag:

Kvarnarna vid ån är i stort sätt redan utplånade och inga åtgärder är nödvändiga.

En lösfyndsinventering som genomfördes 1993-95 visade att boplatser i Emmaboda kommun under alla förhistoriska tidsperioder varit lokaliserade intill Lyckebyån eller sjöstränderna (Gurstad-Nilsson 1995). Med tanke på detta tycks de två lokalerna på ömse sidor om ån vara gynnsamma förhistoriska boplatslägen. Vidare är kunskapen om förhistoriska inlandsboplatser i den här trakten relativt liten. En arkeologisk utredning etapp II föreslås för att klargöra om de här två lokalerna berör boplatser. Utredningen utförs lämpligen genom provschaktning med traktorgrävare för att kontrollera förekomsten av kulturlager eller anläggningar. Matjord skall genomsökas efter förhistoriska fynd med jämna mellanrum längs schaktet.

Även gamla odlingslämningar i vägarbetsområdet bör dokumenteras.

Lindsay Lloyd-Smith
Antikvarie

Agneta Hällström
Kulturgeograf

Referens:

Gurstad-Nilsson, Hans. 1995. *Stenålder i gränsbygd. En bebyggelsearkeologisk analys med utgångspunkt från specialinventeringen av Emmaboda kommun*. Kalmar läns museum. Rapport 1995:4